

REALIZĂRI ÎN DOMENIUL OCROTIRII NATURII PE VALEA GURGHIIULUI

Mihaela SĂMĂRGHIȚAN *

„Poate nu există o altă problemă atât de dificilă ca aceea a conservării comunităților biologice – cele mai complexe sisteme din universul cunoscut.“ (O.H.Frankel, M.E.Soulé, 1981).

Situat în partea centrală a României, bazinul hidrografic al râului Gurghiu este cuprins între Carpații Orientali și partea de est a Depresiunii intracolinare a Transilvaniei.

Bazinul Gurghiu aparține sectorului mijlociu al bazinului hidrografic Mureș, fiind afluent de stânga al acestuia.

Gurghiu, având bazinul cu o suprafață de 563 km² și o lungime de 53 km este un râu cu debit bogat, care își are obârșia sub craterul stins Fâncelul (sub culmea Cristigiu 1200 m altitudine) și se varsă în râul Mureș lângă Reghin (370 m altitudine).

Valea Gurghiiului se caracterizează printr-un climat temperat montan, umed și răcoros în părțile mai înalte și un climat temperat continental în zona de podiș. Acest climat este răspunzător de bogăția și diversitatea floristică existentă în zona studiată.

Bogăția floristică a Văii Gurghiiului (1255 de taxoni vasculari, incluzând pe lângă cele 1194 specii 26 subspecii și 33 varietăți, repartizați în 459 genuri și 117 familii), precum și prezența unui număr relativ mare de specii endemice, periclitare, vulnerabile sau rare a stârnit interesul încă de la începutul secolului trecut. Prin urmare, pe Valea Gurghiiului au fost declarate două rezervații: Pădurea Mociar și Poiana Narciselor.

Primele demersuri pentru ocrotirea unor ecosisteme forestiere de pe Valea Gurghiiului au coincis cu înființarea Comisiunii Monumentelor Naturii, promulgată prin înaltul Decret Regal cu nr.148 din 7 iulie 1930.

Astfel, deja în ședința Comisiunii Monumentelor Naturii din 17 mai 1931, profesorul Al.Borza semnaleză importanța științifică a unor pâlcuri de stejari seculari din pădurea Mociar de lângă localitatea Gurghiu, județul Mureș, amenințate cu distrugerea de către populație. Comisiunea dispune să se propună Ministerului Agriculturii de a se interveni la Prefectură pentru protecție și să se facă o cercetare locală amănunțită de către Consilierul agricol, asupra întinderii terenului de sub pădure, a modului de exploatare actuală, a necesității de protecție a acelor arbori, și dacă sunt o avere exploatabilă. (Buletinul Comisiunii Monumentelor Naturii, Anul I, nr.1-2, 1933, p.6).

În ședința din 18 aprilie 1932, Comisia Monumentelor Naturii a declarat ca monument al naturii „*Rariștea de pădure de stejar numită Mociar, în suprafață de 48 ha și 8200 m² din apropierea localității Gurghiu, județul Mureș*“.

Protecția definitivă a Pădurii Mociar a fost instituită prin Jurnalul Consiliului de Miniștrii (JCM) 1149/1932, pe o arie de 48 ha. Demersurile legislative ulterioare au menținut statutul acestei rezervații (N.Toniuc, M.Oltean, G.Romanca, M.Zamfir, 1992).

În evidența UICN această rezervație aparține codului biogeografic 2.11.05. Sistemul UICN al provinciilor biogeografice divide biosfera terestră în 8 domenii, 183 provincii și 14 biomuri. În cazul Pădurii Mociar, cifra 2 indică Domeniul Palearctic, urmat de cifra 11 care indică Provincia Pădurilor Central-Europene și 05 biomul pădurilor temperate de foioase.

Rezervația Pădurea Mociar prezintă un interes științific deosebit datorită vârstei stejarilor cuprinsă între 400-500 de ani. Acești stejari reprezintă preexistenți cu o densitate de 10 stejari multisecolari la hectar, cu diametre medii cuprinse între 1,5-2,00 m și înălțimi de 18-23 m.

* Muzeul de Științele Naturii Tg-Mureș str.Horea nr.24

Majoritatea arborilor sunt uscați. Existența regenerării artificiale de producție inferioară, sub formă de arboret compus din *Quercus robur*, *Carpinus betulus*, *Acer campestre*, *Fraxinus excelsior* și *Populus tremula* prezintă pericol pentru supraviețuirea stejarilor multisecolari rămași. Există un subarboret cu o densitate de 0,5 pe 35% din suprafață, format din *Crataegus monogyna*, *Corylus avellana*, *Ligustrum vulgare*. Regenerarea de stejari are origine necunoscută cu vârste cuprinse între 35-45 ani, diametre medii 10 cm, înălțimi medii 10-12 m. Înmlăștinirea sezonieră îngreunează regenerarea naturală a pădurii.

Pădurea Mociar se întinde pe o suprafață de 600 ha fiind caracterizată fitocenologic de asociația *Quercus robur*–*Carpinetum* Soó et Pócs (1931) 1957.

Stejărișul cu carpen care constituie această pădure are codul CORINE (PAL.CLASS.) 41.27 și codul Emerald 41.2.

Flora acestei păduri numără 155 de taxoni. Printre aceștia se întâlnesc o serie de specii periclitare, vulnerabile sau rare prezente în listele roșii ale plantelor superioare din România: *Achillea ptarmica* L., *Fritillaria meleagris* L., *Gentiana pneumonanthe* L., *Narcissus radiiflorus* Salisb., *Epipactis helleborine* (L.) Crantz, *Monotropa hypopitys* L., *Platanthera bifolia* (L.) L.C.M.Richard, etc.

Cu toate că Pădurea Mociar este traversată de drumul județean Reghin-Gurghiu, cu un trafic rutier adeseori aglomerat, statutul rezervației se menține în limite convenabile de protecție. Pentru o mai bună protecție s-ar recomanda o mai riguroasă delimitare în teren a rezervației și marcarea perimetrului său, ca și instalarea de panouri indicatoare. De asemenea, se recomandă asigurarea unor condiții pentru regenerarea ecotonurilor arbustive de la liziera pădurii. Disponând de mecanisme proprii de tamponare, ecotonul are un rol important în cicatrizarea și regenerarea segmentelor deteriorate ale ecosistemului forestier și de asemenea atenuează sau chiar reduce permeabilitatea unor specii care ar putea să destabilizeze ecosistemul (agenți patogeni, invadatori). (N.Boșcaiu, 2000)

O altă rezervație de pe Valea Gurghiului, de un remarcabil interes fitogeografic și fitosociologic, o constituie „Poiana Narciselor-Gurghiu“ localizată între Gurghiu și Orșova. Rezervația a fost constituită prin Hotărârea Consiliului Județean Mureș nr.16/19 septembrie 1993, se extinde pe o arie de 3 ha, care reprezintă ultimul vestigiu al unor poieni cu narcise mult mai extinse odinioară în acest teritoriu. Codul biogeografic UICN este 2.11.05, iar codul CORINE (PAL.CLASS.) 37.132.

Comparația de specii caracteristice permite raportarea relevele efectuate în rezervație la asociația *Junco-Molinietum* Preising in R.Tx.et Klapp 1954. Spre deosebire de cenozele atlantice și baltice cu *Molinia caerulea*, cenozele cu *Junco-Molinietum* de pe Valea Gurghiului sunt caracterizate printr-un număr mai mare de specii continentale.

Pe lângă aspectul peisagistic conferit de narcise, pitorescul acestui fânaș este determinat și de abundența florilor de *Achillea ptarmica*, *Fritillaria meleagris*, *Gentiana pneumonanthe*, *Gladiolus imbricatus*, *Iris sibirica*, *Sanguisorba officinalis*, *Succisa pratensis*.

Pentru importanța sa științifică și peisagistică, se impune adoptarea unor măsuri de prevenire a coborârii nivelului freatic prin diverse intervenții agrotehnice, ca și evitarea deșteleniri. În același timp, este necesar ca deținătorii terenului acestei rezervații să fie avertizați asupra sarcinilor ce le revin potrivit actualelor prevederi legislative, în vederea asigurării protecției și conservării rezervației, să se admită altă folosință decât recoltarea biomasei furajere prin cosire. Se va interzice

unor

fără

administrarea oricăror îngrășăminte naturale sau sintetice.

Iris sibirica

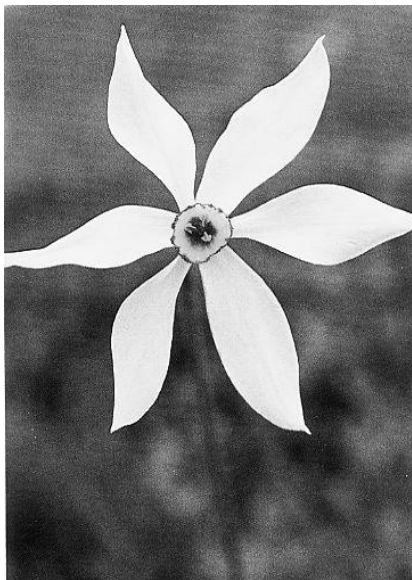
Cu toată importanța științifică și peisagistică a celor două rezervații existente în prezent, măsurile pentru ocrotirea naturii pe Valea Gurghiului nu se pot reduce la protecția și conservarea acestor rezervații. În consecință este necesar să se reducă amploarea presiunilor exercitate asupra ecosistemelor naturale și seminaturale de pe teritoriul străbătut de această vale.

O importantă măsură o constituie în această privință, conservarea fondului forestier existent și chiar reconstrucții ecologice pe ariile deteriorate. Este necesar însă ca în cazul unor asemenea reconstrucții să se folosească resursele vegetației autohtone, ale vegetației potențiale, evitându-se introducerea unor esențe alohtone. Greșelile din trecut nu trebuie repetate. O altă importantă măsură de protecție a cadrului natural și seminatural trebuie să o constituie protecția vegetației arbustive, chiar dacă aceasta este reprezentată prin componente lipsite de interes științific. Funcționalitatea ecologică a vegetației arbustive nu a fost înțeleasă întotdeauna în modul cuvenit, și astfel distrugerea vegetației arbustive a fost urmată adeseori de dereglări edafice sau chiar de soliflucțiuni. La rândul său vegetația pajiștilor va trebui protejată prin evitarea unor presiuni prin efective zootehnice exagerate care pot conduce la pierderea diversității floristice, ca și la reducerea capacității de reziliență.

Componenta α -diversității, sau a diversității floristice, nu se poate menține decât printr-o gestiune rațională a β -diversității, sau a diversității comunităților biologice. În această privință, un rol important ar putea să-l îndeplinească dezvoltarea activității agricole care va asigura prezența polenizatorilor.

La rândul lor, activitățile economice vor trebui să evite depășirea pragului de reziliență a ecosistemelor din regiune. Astfel, atât recoltarea fructelor de pădure, cât și culegerea plantelor medicinale, va trebui să se efectueze în limitele capacității de regenerare a resurselor genetice.

Dintre componentele floristice din teritoriu, la riscuri mari sunt expuse narcisele (*Narcissus radiiflorus*), ca și bulbii de *Leucojum vernum* și *Leucojum aestivum* datorită recoltării lor în vederea unei comercializări ilicite. Se impune astfel interzicerea totală a recoltării acestora pentru comercializare.

În etajul inferior se impun măsuri pentru menținerea actualului nivel freatic. În consecință, se vor evita drenările, ca și rectificarea cursului văii prin desființarea unor vechi meandre. Regenerarea vegetației ripariene prin extinderea zăvoaielor, încă va putea contribui la menținerea sau chiar la îmbogățirea biodiversității.

Evident, aceste măsuri generale privitoare la protecția cadrului natural, nu se pot realiza în exclusivitate prin măsuri administrative. De aceea este necesar să se ridice nivelul educației eco-civice a populației, atât prin rețeaua de învățământ cât și prin disponibilitățile locale ale mass-mediei. Educația ecologică (ambientală, eco-civică) este considerată ca „...cea mai importantă modalitate, cel mai eficient mijloc de conservare a naturii...” (C.Drăgulescu, 1995)

Narcissus radiiflorus

BIBLIOGRAFIE

1. BOȘCAIU N., 2000 – *Ecotonul și importanța funcțiilor sale protective*, Ocrot. Nat. Med. Înconj., tom 44, nr.1-2, București.

2. BOȘCAIU N., COLDEA Gh., HOREANU Cl., 1994 - *Lista roșie a plantelor vasculare dispărute, periclitare, vulnerabile și rare din flora României*, Ocrot.Nat. Med.Înconj., Tom **38**, nr.1, p.45-56.
3. OLTEAN M., NEGREAN G., POPESCU A., ROMAN N., DIHORU G., SANDA V., MIHĂILESCU Simona, 1994 - *Listă roșie a plantelor superioare din România*, în Studii, sinteze, documentații de ecologie, **1**, Acad.Română, Institut. de Biologie, București.Drăgulescu C., 1995 - *Flora și vegetația din bazinul Văii Sadului*, Ed.Constant, Sibiu, p.227-230
4. OROIAN Silvia, SĂMĂRGHIȚAN Mihaela, 1997 – *Flora din Poiana Narciselor-Gurghiu, jud.Mureș*, Marisia XXV, Studia Scientiarum Naturae, Fasc.**3**, Tg-Mureș, p.319-336.
5. SĂMĂRGHIȚAN Mihaela, 2001 – *Flora și vegetația Văii Gurghiului*, teză de doctorat, Institutul de Biologie al Academiei Române București
6. TONIUC N., OLTEAN M., ROMANCA G., ZAMFIR Manuela, 1992 – *List of protected areas in Romania (1932-1991)*, Ocrot.Nat.Med.Înconj., tom **36**, nr.1, București
7. UICN, 1985 – *Liste des Nations Unites des Parcs Nationaux et des Aires Protégées 1985*, Gland-Switherland, Cambridge-United Kingdom.
8. *** Buletinul Comisiunii Monumentelor Naturii nr.3-4/1937, p.4.
9. *** Legea nr.5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III a – zone protejate, Monitorul Oficial, nr.152/12.04.2000, p.1-28.
10. *** Legea nr.13/1993 - pentru aderarea României la Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, adoptată la Berna la 19 septembrie 1979, p.1-2.
11. Convenție privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, Monitorul Oficial nr.62/25.03.1993.
12. *** Buletinul Comisiunii Monumentelor Naturii nr.3-4/1937, p.4.
13. *** 1991 - *CORINE biotopes manual. Check-list of threatened plants. Data specifications. Part 1*, Luxembourg.
14. *** 1991 - *CORINE biotopes manual. Habitats of the European Community. Data specifications. Part 2*, Luxembourg.
15. *** 1991 - *CORINE biotopes manual. Metodology*, Luxembourg.
16. *** 2000 – *Convention on the Conservation of European wildlife and natural habitats. The Emerald Network – a network of Areas of Special Conservation Interest of Europe*, Strasbourg.